

Työsuojaeluvaltuutettu – mistä on kyse?

Työsuojeluvaltuutettu

Työsuojeluvaltuutettu on työntekijöiden edustaja työpaikalla. Hän on työkaverisi, jonka työntekijät ovat valinneet tehtävään.

Työsuojeluvaltuutettu osallistuu työn terveellisuuden ja turvallisten työtapojen edistämiseen työntekijöiden edustajana ja yhteistoiminnassa työnantajan kanssa.

Lain mukaan työpaikalle, jossa työskentelee säännöllisesti vähintään kymmenen työntekijää, on valittava työsuojeluvaltuutettu ja kaksi varavaltuutettua. Työntekijät voivat halutesaan valita työsuojeluvaltuutetun myös pienemmälle työpaikalle.

Työsuojeluvaltuutetun valinta on työntekijöiden oikeus ja etu. Laki määrää, että työnantajan on annettava työntekijöille tietoa heidän oikeudestaan valita työsuojeluvaltuutettu ja että työnantajan on tehtävä yhteistyötä valitun työsuojeluvaltuutetun kanssa.

Mikä ero on luottamusmiehellä ja työsuojeluvaltuutetulla?

Luottamusmies ja työsuojeluvaltuutettu ovat molemmat työntekijöiden edustajia, mutta heidän tehtävänsä eroavat toisistaan. Luottamusmies valvoo työehtojen noudattamista ja työsuojeluvaltuutettu työturvallisuutta ja työterveyttä.

Tehtävät

Työsuojeluvaltuutettu perehtyy työpaikkansa työympäristöön, työntekotapoihin ja työyhteisöön liittyviin asioihin, jotka vaikuttavat työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen.

Työsuojeluvaltuutettu toimii yhteistoiminnassa työnantajan kanssa sairastumisten ja tapaturmien ehkäisemiseksi sekä osallistuu tarvittaessa työntekijän tukena työkykyä koskeviin neuvotteluihin ja tapaturmien selvittelyyn.

Lisäksi työsuojeluvaltuutettu perehtyy työturvallisuutta ja -terveyttä koskeviin lakeihin ja muihin työsuojelusäännöksiin.

Työsuojeluvaltuutetun tehtäviin kuuluvat paitsi fyysiseen, myös henkiseen turvallisuuteen ja terveellisyteen liittyvät asiat. Fyysisiä turvallisuutta ja terveyttä uhkaavia asioita voivat olla esimerkiksi liukastumis- tai putoamisvaara, henkisiä puolestaan kiusaaminen tai epäasiallinen kohtelu.

Työsuojeluvaltuutettu kannustaa työntekijöitä kiinnittämään huomiota oman ja muiden työn turvallisuuteen ja terveelliseen työomaan esille mahdollisia epäkohtia tai riskejä.

Työsuojeluvaltuutettu välittää työntekijöiltä saatua tietoa työturvallisuus- ja työterveysasioista käsiteltäväksi yhteistoiminnassa työnantajan kanssa.

Rooli epäasiallista kohtelua koskevissa tilanteissa

Jos työpaikalla ilmenee epäasiallista kohtelua tai henkistä kuormitusta aiheuttavia haasteita, työsuojeluvaltuutettu tukee tilanteen selvittämistä. Työntekijät voivat kertoa mieltä painavasta asiasta työsuojeluvaltuutetulle, joka on vaitiolovelvollinen.

Työnantajalla on lain mukaan velvollisuus puuttua epäasialliseen kohteluun työpaikalla. Jotta työnantaja voi selvittää tilanteen ja ryhtyä tarvittaviin toimiin, on työnantajan kuitenkin saatava tieto siitä, ketä kohtaan on toimittu epäasiallisesti ja kenen koetaan näin toimineen.

Työntekijän pyynnöstä työsuojeluvaltuutettu voi osallistua tukihenkilönä palaveriin, jossa selvitetään työntekijää koskevia asioita.

Työsuojeluvaltuutetun tehtävänä on auttaa sekä työntekijöitä että työnantajaa ongelmien syiden selvittämisessä ja ratkaisujen löytämisessä. Hän voi myös tehdä ehdotuksia toimintamallien kehittämiseksi niin, että vastaavilta tilanteilta voidaan jatkossa välttyä.

Oikeudet

Työsuojeluvaltuutetun asema perustuu lakiin. Teollisuusliiton yhdessä työnantajaliiton kanssa solmimiin työehtosopimuksiin ja niiden liitteinä oleviin työsuojelun yhteistoimintasopimuksiin on kirjattu tarkentavia määräyksiä työsuojeluvaltuutetun asemasta ja oikeuksista. Myös tässä tapauksessa ammattiliitto on siis neuvotellut lain tasoa paremmat ehdot.

Eri alojen työehtosopimukset eroavat toisistaan. On tärkeää tarkastaa yksityiskohdat omalla työpaikalla sovellettavasta työehtosopimuksesta.

Tehtävien hoitaminen työajalla

Työsuojeluvaltuutettu saa käyttää työaikaan tehtävänsä hoitamiseen. Työnantaja maksaa tältä työajalta palkan. Se, kuinka paljon työaikaan voi käyttää, riippuu työpaikan koosta. Suurilla satojen työntekijöiden työpaikoilla työsuojeluvaltuutettu voi toimia valtuutettuna kokopäiväisesti. Keskisuurilla työpaikoilla luottamustehtäviin käytetty aika vaihtelee muutamista tunneista viikossa puoleen työajasta. Ihan pienillä työpaikoilla työsuojeluvaltuutettu hoitaa tehtävää muun työn ohessa.

Rahallinen korvaus

Työnantaja maksaa työsuojeluvaltuutetulle tehtävän hoitamisesta lisäksi työehtosopimuksen mukaisen korvauksen. Myös sen määrä riippuu työpaikan koosta. Suurilla työpaikoilla palkkio voi olla jopa yli 200 euroa kuukaudessa, mutta useimmiten sen määrä vaihtelee noin 50–150 euron välillä. Ihan pienillä työpaikoilla korvausta ei makseta.

Tilat ja tarvikkeet

Työnantajan on järjestettävä työsuojeluvaltuutetulle asianmukainen tila, jossa hän voi säilyttää asiakirjoja ja käydä rauhassa keskustelua työntekijöiden kanssa. Työsuojeluvaltuutetulla on oikeus käyttää työnantajan toimisto- ja viestintävälineitä työsuojelutehtävissä.

Tiedonsaanti ja osallistuminen

Työsuojeluvaltuutetulla on oikeus saada työnantajalta tietoa työpaikkaa koskevista työsuojeluun liittyvistä asioista tehtävänsä hoitamista varten. Hänellä on oikeus tutustua esimerkiksi asiakirjoihin ja luetteloihin, joita työnantajan on lain mukaan pidettävä.

Työsuojeluvaltuutetulla on myös oikeus nähdä työterveyshuoltoon koskeva sopimus sekä työterveyshuollon laatima työpaikan toimintasuunnitelma. Lisäksi hänellä on oikeus osallistua työterveyshuoltoon liittyvien asioiden käsittelyyn ennen

päätöksentekoa. Työsuojaletuvaluuutettu saa myös työterveyshuol-
lolta tietoja, joita tarvitaan työpaikan olosuhteiden kehittämiseksi.

Työsuojaletuvaluuutettu osallistuu työpaikan työsuojelutoimi-
kunnan toimintaan, viranomaisen tekemille työsuojelutarkastuk-
sille sekä tarvittaessa palaveriisiin, joissa työnantaja, työntekijä
ja työterveyshuolto selvittävät työntekijän työkykyä. Työnte-
kijällä on aina oikeus kutsua työsuojelualuuluuutettu tuekseen
keskusteluun työnantajan kanssa.

Työnantajan on annettava työsuojelualuuluuutetulle tieto
kaikista vaaratilanteista ja tapaturmista, joista työntekijät ovat
tehneet työnantajalle ilmoituksen. Hänellä on myös oikeus kes-
keyttää työ, jos työssä ilmenee selkeä ja välitön tapaturman tai
sairastumisen vaara.

Suoja

Työsuojaletuvaluuutettu joutuu joskus haastavaan asemaan puo-
lustaessaan työntekijöiden oikeutta turvalliseen ja terveelliseen
työympäristöön. Tehtäviensä takia työsuojelualuuluuutetulla on
erityinen suoja irtisanomiselta ja aseman heikentämiseltä.

Työsuojaletuvaluuutettua ei saa erottaa työstä sen takia, että
hän hoitaa työsuojelualuuluuutetulle kuuluvia tehtäviä. Työsuoje-
luvaluuutetun irtisanominen tuotannollisista ja taloudellisista
tai henkilöön liittyvistä syistä on erittäin vaikeaa. Häntä ei
myöskään saa siirtää huonompaan tai huonommin palkattuun
työhön luottamustehtävän vuoksi.

Suoja auttaa työsuojelualuuluuutettua toimimaan ilman pelkoa
oman aseman heikkenemisestä. Suoja jatkuu jonkin aikaa myös
luottamustehtävän päätyttyä.

Vastuu

Päävastuu ja päätösvalta työpaikan työturvallisuudesta on lain
mukaan aina työnantajalla.

Työsuojaletuvaluuutettu toimii työntekijöiden edustajana, eikä
hän ole vastuussa työpaikan työturvallisuuden toteutumisesta
tai lainsäädännön noudattamisesta, työntekijöille mahdollisesti
sattuvista tapaturmista eikä muiden tekemistä virheistä tai
laiminlyönneistä.

Koulutus

Työnantaja vastaa työsuojelualuuluuutetun kouluttamisesta.

Työsuojaletuvaluuutettuna toimivan Teollisuusliiton jäsenen ei
tarvitse osata toimia yksin, vaan Teollisuusliitto tukee hänen osaa-
mistaan työsuojelulainsäädäntöä ja hyviä käytäntöjä koskevalla
koulutuksella. Työnantaja maksaa koulutuksen ajalta palkan.

Teollisuusliiton Murikka-opistolla on tarjolla kattava työsuoje-
luvaluuutetun opintopolku. Koulutuksissa työsuojelualuuluuutetut
tutustuvat toisiinsa ja voivat oppia ja saada tukea myös toisiltaan.

Työnantaja maksaa työsuojelualuuluuutetulle koulutuksen
ajalta palkan. Myös koulutus, majoitus koulutuksen aikana sekä
ateriat ovat työsuojelualuuluuutetulle ilmaisia. Matkakustannukset
koulutuspaikalle korvataan.

Valinta

Työsuojaletuvaluuutetun valinta on työntekijöiden oikeus. Työn-
antaja ei saa osallistua tai vaikuttaa valintaprosessiin.

Valintaa suunniteltaessa on tärkeää tutustua tarkkaan
Työturvallisuuskeskuksen työsuojelualuuliohjeeseen, jotta valinta

tulee tehtyä muodollisesti oikein, etenkin jos työpaikalla ei ole
aiempaa kokemusta valinnasta. On myös hyvä olla etukäteen
yhteydessä Teollisuusliittoon.

Varsinaiset ja varahenkilöt

Työsuojaletuvaluuutetulle valitaan kaksi varahenkilöä.

Jos työsuojelualuuluuutettu ei pysty tilapäisesti esimerkiksi
vuosiloman tai sairausloman vuoksi hoitamaan tehtävänsä,
varavaluuluutettu hoitaa hänen puolestaan tehtävät, joita ei voi
siirtää odottamaan. Sellaisia ovat esimerkiksi työsuojeluviran-
omaisen tekemään tarkastukseen osallistuminen tai työpaikalla
sattuneen tapaturman selvittäminen.

Jos työsuojelualuuluuutettu on pysyvästi estynyt hoitamasta
tehtävää, varavaluuluutettu hoitaa sen jäljellä olevan toimikauden
ajan. Tilalle tulleealla varavaluuluutetulla on työsuojelualuuluutetun
asema.

Työnantajalle on aina ilmoitettava tilanteista, joissa varaval-
luuluutettu hoitaa tehtävää työsuojelualuuluutetun puolesta.

Toimikausi

Työsuojaletuvaluuutetun toimikausi on yleensä kaksi kalenteri-
vuotta. Työehtosopimuksilla tai paikallisesti työpaikan työsuoje-
lutoimikunnassa voidaan sopia myös muun pituisesta, enintään
nelivuotisesta toimikaudesta.

Ehdokkaiden asettaminen

Vaali käynnistyy ehdokasasettelulla vähintään kaksi viikkoa
ennen vaaliajakohoa. Ehdokkaat ilmoitetaan valituista työn-
tekijöistä muodostuvalle vaalitoimikunnalle.

Kun henkilö ilmoittautuu ehdokkaaksi, hänen on mainittava,
onko ehdolla työsuojelualuuluutetuksi vai varavaluuluutetuksi.
Vaalitoimikunta vahvistaa määräaikaan mennessä ilmoitetut
ehdokkaat.

Oikeus asettua ehdokkaaksi on kaikilla suorassa työsuh-
teessa työnantajaan olevilla työntekijöillä, myös määräaikailla
ja osa-aikailla. Ehdolle ei voi asettua, jos työskentelee vuokra-
tai alihankintayrityksen palveluksessa. Ehdolle ei myöskään voi
asettua, jos toimii työnantajan edustajan asemassa työpaikalla.

Jos vaalitoimikunnalle ilmoitetaan vain yksi ehdokas per
luottamustehtävä, voidaan valinta tehdä ns. sopuvaaleilla ilman
äänestystä.

Vaalit

Työsuojaletuvaliin järjestäminen on työntekijöiden tehtävä.
Järjestelyt hoitaa vaalitoimikunta. Vaali voidaan toteuttaa
järjestämällä äänestys työpaikalla, postivaalina tai sähköisenä
äänestyksenä.

Työnantaja toimittaa vaalitoimikunnalle luettelon äänioike-
utetuista, joita ovat kaikki kyseisellä työpaikalla työsuhteessa
olevat. Työnantaja järjestää myös tilan vaalia varten.

Kun vaalipäivästä on sovittu, valiin ajankohdasta ja pai-
kasta ilmoitetaan esimerkiksi työpaikan ilmoitustaululla kahta
viikkoa ennen vaaliajakohoa.

Ilmoitus

Vaalitoimikunta ilmoittaa valintatuloksen. Työnantajan kuuluu tehdä ilmoitus työsuojeluvaltuutetun ja varavaltuutettujen valinnasta Työturvallisuuskeskukseen.

Teollisuusliittoon kuuluvien työsuojeluvaltuutettujen ja varavaltuutettujen kuuluu ilmoittaa valinnasta itse liittoon.

Usein kysytyt kysymykset

Entä jos työpaikallani ei ole työsuojeluvaltuutettua?

Jos olet Teollisuusliiton jäsen eikä työpaikallasi ole työsuojeluvaltuutettua, voit olla työsuojeluun liittyvissä kysymyksissä ja ongelmatilanteissa yhteydessä suoraan liittoon. Kannattaa myös alkaa jutella työkavereiden kanssa oikeudesta valita työsuojeluvaltuutettu.

Miksi meidän kannattaa valita työsuojeluvaltuutettu?

Kun työpaikalla on työsuojeluvaltuutettu, työntekijöillä on paremmat mahdollisuudet tuoda esiin omia näkökulmiaan työsuojeluasioissa. Asiat ovat keskimäärin paremmin sellaisilla työpaikoilla, joilla on työsuojeluvaltuutettu.

Työsuojeluvaltuutettu valvoo työturvallisuuslainsäädännön noudattamista ja vaikuttaa työsuojelun yhteistoiminnassa esimerkiksi työterveyshuollon suunnitteluun. Työntekijä voi pyytää työsuojeluvaltuutettua tuekseen esimerkiksi työkykyä, kuorimitusta tai turvallisuutta koskeviin keskusteluihin työnantajan kanssa.

Entä jos meitä työntekijöitä on vain muutamia?

Työntekijämäärällä ei ole merkitystä työsuojeluvaltuutettua valittaessa. Jos työpaikallasi työskentelee säännöllisesti vähintään 10 työntekijää, on työsuojeluvaltuutetun valinta pakollista. Työsuojeluvaltuutettu voidaan valita myös pienemmälle työpaikalle.

Kenestä voi tulla työsuojeluvaltuutettu?

Juuri sinusta voi tulla työsuojeluvaltuutettu, jos olet suorassa työsuhteessa työnantajaasi. Työsuojeluvaltuutetun ei tarvitse olla superihminen eikä tietää kaikkea. Riittää, että on perehtynyt oman työpaikan asioihin, kiinnostunut hoitamaan yhteisiä asioita, halukas oppimaan työturvallisuuteen ja terveellisyteen liittyviä asioita sekä edistämään itsessään hyvän kuuntelijan, rohkean puheeksi ottajan ja taitavan neuvottelijan taitoja.

Entä jos olen eri mieltä työsuojeluvaltuutetun kanssa?

On tärkeää tukea työsuojeluvaltuutettua ja tuoda itse aktiivisesti hänen tietoonsa omia ajatuksiaan työpaikan asioista. Voit myös itse ilmoittautua ehdolle seuraavissa vaaleissa tai voit ehdottaa työkaverillesi ehdolle asettautumista.

Mikä on työsuojeluasiamies?

Työsuojeluvaltuutetun lisäksi henkilöstön edustajiksi voidaan valita työsuojeluasiamiehiä. Työsuojeluasiamiehet edustavat yleensä rajattua henkilöstöryhmää, kuten tietyn osaston työntekijöitä tai tiettyä ammattiryhmää. Työsuojeluasiamiehellä ei ole lakiin perustuvaa asemaa eikä työehtosopimuksilla neuvoteltuja oikeuksia.

Mitä on työsuojelun yhteistoiminta?

Työsuojelun yhteistoiminta tarkoittaa työnantajan ja työntekijöiden yhteistyötä työpaikan turvallisuuden ja terveellisuuden edistämiseksi. Tarkoituksena on ehkäistä tapaturmia, sairastumisia ja muita terveysriskejä ennakoivasti. Työsuojeluvaltuutettu edustaa työntekijöitä yhteistoiminnassa.

Kuka on työsuojelupäällikkö?

Työsuojelupäällikkö on työnantajan nimeämä henkilö, joka vastaa työsuojelun käytännön järjestämisestä ja toimii työnantajan edustajana työsuojelun yhteistoiminnassa.

